

MILOŠ ŠTĚDRŮ

VLADIMÍR HELFERT A BRNĚNSKÁ NÁVŠTĚVA ARNOLDA SCHÖNBERGA V BŘEZNU 1925

Dirigent a skladatel František Neumann se seznámil za svého působení v Německu důvěrně s tvorbou německých skladatelů přelomu 19. a 20. století, kterou pak soustavně uváděl ve funkci šéfa brněnské opery ve 20. letech. Brno tehdy zažilo kromě wagnerovského údobí i prvá významná setkání s německou expresionistickou tvorbou zastupovanou především díly Arnolda Schönberga a Albana Berga. Je příznačné, že stranou této ve 20. letech zcela ojedinelé snahy nestál ani Vladimír Helfert. Jako progresivní muzikolog evropského rozhledu pochopil Helfert, jak hluboce je Schönbergovo dílo opřeno o německou tradici 2. poloviny 19. století. Interpretovat Schönbergovu osobnost v průsečíku této tradice a odhalit nové konstruktivní a avantgardní snahy, začínající právě ve 20. letech, to byl úkol, jehož byl v brněnských podmínkách schopný právě Vladimír Helfert. Schönbergova březnová návštěva v roce 1925 se uskutečnila v souvislosti s vynikajícím Neumannovým interpretačním činem — s československou premiérou *Písní z Gurre*. K všestrannějšímu osvětlení Schönbergova zjevu připravil Klub moravských skladatelů, jehož hlavou byl tehdy Leoš Janáček, večer komorní tvorby Arnolda Schönberga. Tento koncert, na jehož programu se objevily vedle ukázek z chystaných *Písní z Gurre* (Hana Pírková za doprovodu Ludvíka Kundery) i 3 kusy pro klavír op. 11 a II. smyčcový kvartet fis moll se sopránovým sólem (Moravské kvarteto a Hana Pírková), měl zřejmě představit Schönberga zbaveného pout krizového romantismu a směřujícího od tristanovské touhy *Písní z Gurre* k *Entrückung* II. smyčcového kvartetu, stojícího již na prahu atonality. Vladimír Helfert se ujal úlohy brněnského popularizátora Schönbergova vývoje. Jeho přednáška o Arnoldu Schönbergovi, proslovená v Redutě 3. března 1925 na koncertě z Schönbergova komorního díla, se bohužel nedochovala. Helfert ji koncipoval podle monografie Egon Wellesze *Arnold Schönberg*,⁴⁾ kterou studoval, a zanechal ve svém exempláři, uloženém nyní v Helfertově knihovně Ústavu dějin hudby Moravského muzea, několik drobných poznámek. Kromě Welleszovy knihy o Schönbergovi vlastnil Vladimír Helfert klavírní výtah *Písní*

⁴⁾ Egon Wellesz: *Arnold Schönberg*. Leipzig—Wien—Zürich 1921 (Verlag E. P. Tal and Comp.).

z Gurre, pořizený Albanem Bergem.²⁾ Tento klavírní výtah přešel do Janáčkovy knihovny nynějšího oddělení muzikologie katedry věd o umění filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně. Vladimír Helfert se nepochybně setkal s Arnoldem Schönbergem za jeho brněnské návštěvy v březnu 1925. Svědčí o tom mimo jiné i Schönbergův podpis v Helfertově exempláři Písní z Gurre. Po Helfertově přednášce o Schönbergovi mu písemně poděkoval František Neumann. Tón dopisu prozrazuje, jak hluboce byl dirigent přesvědčen o správnosti umělecké cesty Arnolda Schönberga. Dopis je dnes uložen v Ústavu dějin hudby Moravského muzea v helfertovské korespondenci pod signaturou B 599. František Neumann v něm píše:

Velevážený pane doktore!

Dovoluji si Vám vyslovit srdečný dík za krásnou přeje procitěnou přednášku na Schönbergovu večeru. Přispěl Jste tím velmi k úspěchu a pochopení zde dosud nedoceneného skladatele. S veškerou úctou

oddaný F. Neumann

Schönbergovská epizoda Vladimíra Helferta z poloviny 20. let výrazně dokumentuje jasnozřivost Helfertova nazírání vývoje evropské hudby 20. století. Český muzikolog dokázal na koncertním pódiu představit brněnskému obecenstvu tvorbu skladatele, zastupujícího ve své době nejprogressivnější hudební a umělecké snahy. Považujeme tento cit a smysl Vladimíra Helferta pro nejaktuálnější umělecké otázky doby za charakteristický rys jeho světlé osobnosti.

VLADIMÍR HELFERT UND DER BRÜNNER BESUCH ARNOLD SCHÖNBERGS IM MÄRZ 1925

Anlässlich eines Konzertes aus Schönbergs Werken, das am 3. März 1925 im Brünner Redoutensaal stattfand, hielt Vladimír Helfert einen Vortrag über Arnold Schönberg, dessen Text leider nicht erhalten blieb. Helfert verstand es dem Brünner Publikum das Schaffen eines Komponisten vorzustellen, der seinerzeit die progressivste musikalische Richtung repräsentierte, und bewies damit seinen Sinn für die brennendsten Kunstfragen. Dieser Sinn gehörte übrigens zu den typischen Charakterzügen von Helferts Persönlichkeit.

²⁾ Arnold Schönberg: *Gurre-Lieder von Jens Peter Jacobsen (deutsch von Robert Franz Arnold) für Soli, Chor und Orchester. Klavierauszug von Alban Berg.* Wien—Leipzig 1912 (Universal Edition).